

Оксана Радущинська «Метелики в крижаних панцирах». Історія написання, символіка назви повісті. Сюжет та композиція твору. Проблема самоствердження в суспільстві особистості з інвалідністю.

Усе частіше в літературному просторі ХХІ ст. можна зустріти художні твори на інклюзивну тематику. Багато хто з українських письменників удається до написання про життя «особливих» людей. Хтось пише про інклюзію у цілому, дехто вибирає конкретний аспект та життя людей з обмеженими можливостями. Серед письменників, які у творчому доробку мають такі історії, виділяється українська письменниця О. Радущинська. Її поетичні та прозові твори, зокрема повість «Метелики в крижаних панцирах», змушують читача сформулювати толерантне ставлення до людей з особливими потребами, зрозуміти їх особливість, людяність та прагнення до життя.

Ось як про свій твір
пише О. Радущинська:

«Персонажі повісті “Метелики в крижаних панцирах” — сучасні підлітки в сучасному світі дорослих людей. Вони наважуються на рішучість, на визначення власної життєвої осі й сподіваються на допомогу. У чіпких лещатах комплексів і невпевненості підлітки подібні до барвистокрилих метеликів, скутих кригою сумніву та непорозуміння. Адже коли тобі тринадцять-чотирнадцять, світ поділений навпіл лише на біле і чорне, заборони дорослих зайві, швидкоплинне життя не варте нічого, а перше кохання варте всього. І як здолати всі ці пороги, коли кожна перешкода видається вищою за Говерлу?»

Оксана Петрівна Радущинська з'явилась на світ 27 вересня 1979 року на Хмельниччині у місті Старокостянтинів в сім'ї фотокореспондента районної газети. Робота батька надихнула дівчину до письменництва і з 1996 року вона стала писати в місцевих видавництвах. У 1981 році районна газета надрукувала перший вірш Оксани про ромашку. Тому не дивно, що в роки навчання в закладі освіти ЗОШ №8, майбутня письменниця обожнювала українську мову та літературу. Але життя внесло свої корективи і після хвороби дівчина опинилась в інвалідному візку.

По закінченню середньої школи Радущинська вступає до Київського укртелерадіоінституту на факультет журналістики. Оксана Петрівна вирішує не зупинятись на досягнутому та продовжує навчання в інституті соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Обраний факультет дівчини – «Видавнича справа та редагування».

Спасибі, що живу, що величаю!
Що день оцей, як храм, зріс на
путі.
Дай, Господи, добра всім, кого
знаю
І тим, з ким ще не стрілася в
житті!

З 2006 року О. Радущинська – редактор культурологічних програм Хмельницької обласної ТРК “Поділля-Центр”, автор та ведуча щотижневої телепередачі “Мелодії родоцвіту” та передачі “Родовід”, яка виходить в ефірі Хмельницького обласного радіомовлення. Її передачі однаково цікавлять і дорослих, і юних, адже висвітлюють різноманітні питання культури, традиції, ментальність нашого народу, його свята і звичаї. Цікаві та актуальні публіцистичні статті О. Радущинської часто можна побачити на шпальтах обласних газет “Подільські вісті”, “Газета Поділля”, хмельницької міської газети “Проскурів”, з якою журналістка співпрацює багато років. У 2002 році О. П. Радущинську прийнято в члени Національної спілки журналістів України.

Спасибі, Господи,
за день, який минає —
Пливе у вічність човником легким.
За те, що є. За те, чого немає.
За те, що сталося, й треба жити з тим.

Та є ще одне, не менш важливе, поле її діяльності, її життя – письменницьке. Майже щороку виходять віршовані збірки Оксани Радушинської: “На крилах мрій”, “Світанкові сні”, “Казки яблуневого снігопаду”, “Неспівані пісні про щастя”, “Сповідь дощу”, “Стукав сніг”. У 2006 році молоду письменницю було зараховано до Національної спілки письменників України, адже на її рахунку вже було більше десяти цікавих талановитих поетичних збірок.

Оксана Радушинська активно займається волонтерською діяльністю, підтримуючи українських військових і дітей з особливими потребами. Вона навіть отримала відзнаку Міноборони – медаль «За сприяння Збройним Силам України».

Поетичні збірки Оксани Радущинської

«На крилах мрій»
(1999)

«Світанкові сні»
(2000)

«Казки яблуневого
снігопаду» (2001)

«Неспівані пісні про
щастя» (2002)

«Сповідь дощу»
(2003)

«Навпіл із долею»
(2004)

«Стукав сніг...»
(2005)

«Любов довго терпить»
(2019)

Оксана Рагуленська

Метелики В крижаних панцирах

Назва твору

Повість «Метелики в крижаних панцирах» — частина проєкту «Особлива книга для особливих дітей». Назва твору глибоко символічна.

Науковиця Ніна Головченко у вступі до презентації книжки Оксани Радущинської цитує авторку: «Разом із головною героїнею я знову пережила розчарування, сльози, образу, біль від того, що тебе жаліють. Адже цей жаль не зігріває, а пече. Разом із Яриною я змогла ту кригу, яка ще залишилася в мені, здолати, щоби стати метеликом... Якими б не були порушення здоров'я, опускати рук не можна. Потрібно усвідомлювати свою цінність як неповторної особистості, яка має свою місію на Землі.

Від радянського стереотипу, ніби людей з особливими потребами немає, наше суспільство вже відійшло. Однак потрібно пам'ятати — щоб подивитися в очі людині на візку, варто просто дещо опустити погляд. І важливо, щоб це був погляд на рівних».

Метелик — надзвичайно гарна, водночас крихітна й тендітна комаха. Через цю тендітність метелики дуже вразливі, проте природа не дала їм жодного захисту. Головна героїня твору «Метелики в крижаних панцирах» перебуває в панцирі страху перед людським нерозумінням, перешіптуванням за спиною, боязню осуду та неприйняття. Метелик — символ душі, безсмертя, відродження та здатності до перетворень. Ці перетворення — у душі кожного, адже найважливіше не зовнішність, а духовний світ, людська гідність.

Короткий зміст повісті

Повість "Метелики в крижаних панцирах" складається зі вступу, 16 розділів та епілогу. Головною героїнею твору є 13-річна дівчина Ярина, яка не може ходити, бо пережила автокатастрофу, у якій втратила батьків і двоюрідного брата. Одного літа опікуни Ярини, її рідні дядько та тітка, вирішили відпочити у селищі Вербки. Там Яринка знайомиться з місцевими хлопцями, які спершу пограбували їх, але згодом стали дівчині справжніми друзями: Саньком та Сашком. Тут вона зустрічає і своє перше кохання – Артема Кожедуба, хлопця, який приїхав у Вербки відпочити на літо. Артем займався бальними танцями, Ярина ж була прикута до крісла колісного, тому страждала через таку різницю. Їхні стосунки з Артемом намагалася зруйнувати інша дівчина, не місцева, якій хлопець припав до душі ще минулого літа. Карина всіма можливими способами намагалася привернути його увагу, вдавалася до жорстоких образ в сторону Ярини. Однак, дружбу Артема та Ярини не можна було зруйнувати. Підступно розлучити Артема та Ярину вдалося його матері, яка вважала, що дівчина з інвалідністю не гідна її сина. Та Артем повернувся, а з ним – його тренер, пані Ядвіга. Ця жінка навчила Ярину танців на візку, а партнером став Артем Кожедуб. Згодом пані Ядвіга придумала, як знайти кошти на лікування Ярини, адже дівчина мала шанс ходити. Тож було організовано великий благодійний концерт за участі вихованців клубу, де тренувався Артем, а центральним номером став його танець з Яриною. Уперше в житті дівчина танцювала на сцені, у них усе вийшло, дівчина змогла перебороти свої страхи та комплекси. Невдовзі вона розпочала лікування за кордоном і воно дало результати.

Герої повісті

Дядько
Павло і тітка
Наталя

Артем
Кожедуб і
його батьки

Яринка

Санько і
Сашко

Олег

Карина

Прочитайте самостійно початок повісті.

Поміркуйте!

Яка нічна пригода трапилася в Ярининому будинку?

Які почуття викликало це нахабне пограбування в Ярини та її рідних? А в тебе?

Порівняй поведінку Градових і мами Артема Кожедуба в поліції.

Які риси характерів персонажів виявляються?

Що відчував, про що думав Артем Кожедуб під час упізнання в поліції?

Чи зрозуміла тобі поведінка Ярини? Як би ти вчинив / учинила на її місці?

Працюймо з підручником

Усно
опиши
внутрішні
й стан
Ярини
після
аварії.

Що
додавало
дівчинці
сили
жити?

Як ви
думаєте,
які риси
дівчинка
зуміла в
собі
виховати
після
трагедії?

Тієї ночі йшов дощ. Мокрий асфальт світився, відбиваючи вогні фар, колеса автівки по-особливому шурхотіли й чвякали, мовби під ними не було твердого покриття, а сама вода. Щітки «двірників» ледве встигали змитати воду з вітрового скла, а вона лилася так, ніби хтось зумисне її виплескував зі дзбана.

— Може, станемо й перечекаємо зливу? — спитала молода жінка на передньому сидінні.

— Та ми вже в'їжджаємо в місто, — відповів чоловік за кермом.

Ще двоє пасажирів — діти, дівчинка й хлопець. Вони мовчки сиділи позаду й лише спостерігали за зустрічними вогнями, які час від часу освітлювали салон і навіть сліпили очі.

І раптом автівку розвернуло на дорозі. Хаотичні спалахи світла, скреготіння металу, зойки потерпілих. Троє загиблих на місці, тяжко травмована дівчинка.

Поки її виходжували в лікарнях, вона звикала до того, що осиротіла. Опіку над нею взяв татів брат — дядько Павло з дружиною. Це їхній син — Ілля — не вижив у тій аварії...

А Ярина вижила, та що це було за життя? Від операції до операції, і ніхто не обіцяв, що вона колись стане на ноги. Коли в медичну карту вписували її діагноз і визначали ступінь інвалідності, дівчинка ледве стримувалася, щоб не заплакати. Стримувалася, бо дядькові й тітці було нелегко...

За три роки біль стихився, та не забувся. «Живі повинні жити», — казала їй санітарка в реанімації. І Яринка їй повірила.

Прочитайте уривок і подумайте, чому Ярина «не впізнала» хлопця у відділку?

Артем слухняно, наче школяр на уроці, примостився на лавці. Тепер їхні очі опинилися майже на одному рівні, і Ярині не треба було поглядати на хлопця знизу вгору. Вона дивилася прямо, без остраху, приховуючи властиву їй сором'язливість.

— Я хотів тобі подякувати, — почав першим Артем.

— За що?

— Ти не вказала на мене... не впізнала там... у міліції.

— А... Так... Проте це не такий вже й благородний вчинок.

— Хіба?

— Я злякалася, що ти помстишся. Про бандитів стільки різних страхіть розповідають. От я і промовчала...

— Й ось зараз мене злякалася?

— Злякалася... Я ж не знала, що ти... що тебе не треба боятися.

— Не треба, — усміхнувся Артем. — Хіба я бандит?

— Я вже чула, що ти чемпіон із танців.

— Так.

— А навіщо поліз красти?

Це непокоїло Ярину з тієї миті, відколи побачила Артема в кабінеті дільничного. Саме Артема, бо Сашко із Саньком, вочевидь, можуть і не таке накоїти, а ось він не схожий на злочинця...

— Сам незчувся... Набридло вислуховувати насмішки... Хотів довести, що не боягуз...

Ярина

13 років

Дуже
любить
життя

Тиха,
мовчазна,
більше
слухає, ніж
говорить

Має почуття
гумору

Не здається
у складних
обставинах

Прикута до
інвалідного
візка
(наслідок
аварії)

Страждає
через
самотність

Вірить у
здійснення
мрії

*Що ще ви можете
розповісти про Ярину?*

Працюймо з підручником

**Що таке
жорстокість?**

**Чи може слово
поранити людину?**

**Опишіть стан Ярини
після випадку в
парку.**

Найпершим випробуванням для дівчинки була прогулянка після лікарні. В осінньому парку жовто й мокро. Тітка Наталя штовхає поперед Психологічна повість Оксани Радущинської «Метелики в крижаних панцирах»

себе візок із блідою, немічною Яриною. Вона хоч і їде, та все одно стомлюється від свіжого повітря, від безсилля, від поглядів перехожих. Ось дві

жінки привіталися з тіткою, промовили кілька фраз і пішли собі далі.

Ніби й далеченько вже були, як підступний порив вітру приніс їхні голоси:

— То Бог за гріхи карає, — мовив осудливий голос.

— Та які вже там гріхи?! — відповів жалісливий.

— Значить, були! — наполягав осудливий.

А потім — знову шелестіння і гомінкі голоси дітей, що бігали алеями жовтого мокрого парку, наздоганяючи метких золотавих білок.

Того року, призвичаївшись до лікарняних палат, Ярина дуже подорослішала й майже ніколи не плакала, хоча довелося витримувати нелюдський біль. Але, повернувшись із прогулянки, не могла стриматися.

Такої гіркоти на серці без плачу не вгамувати. Приїхала швидка, лікар уколів заспокійливе, після чого дівчина заснула. Та, згадуючи той випадок у парку, ніяк не могла позбутися думки, що своїм каліцтвом спокутує чиїсь гріхи, що той трагічний випадок — помста, яка прийшла в родину з нічною аварією, що її — Ярину — за щось покарано...

Працюймо з підручником

П
Р
О
Ч
И
Т
А
Й
Т
Е

У кав'ярні було немало відвідувачів, проте вільний столик усе ж знайшовся. Замовили тістечка, каву й гарячий шоколад.

— Ярино, мені не подобається твій настрій. Таке враження, що ми накинули на тебе зашморг і тягнемо на виступ, а ти опираєшся.

— Та ні, — дівчині аж у грудях тенькнуло.

— А в чому річ?

— Пані Ядвіго, ми тут стрес пережили, — мовила тітка Наталя. — Нас не пускали в тролейбус із візком, щоб не заважали іншим пасажирам.

— Там що — дикуни їхали? — здивувалася тренер.

— Не всі, але приємного мало.

— Ярино, чому ти дозволяєш комусь впливати на твій настрій? Чому не навчишся зводити стіну перед всілякими агресивними особами, у яких мізки потребують ревізії?

А ви вмієте зводити стіну перед агресією? Як саме?

У яких епізодах повісті можна побачити хоча б один із видів насильства?

**Ви радієте за Ярину
чи переживаєте?
Чому?**

Поміркуйте!

- **Які спільні інтереси зближують Артема та Ярини?**
- **Як можна назвати їхні взаємини — дружбою чи закоханістю? Чому?**

«...Уранці на підвіконні Яриної кімнати лежав букет дрібних польових квітів. Дівчина зашарілася, вдихаючи пахощі. Це її перший букет від... від... Вона здогадувалася, хто його приніс»

Працюймо з підручником

П
Р
О
Ч
И
Т
А
Й
Т
Е

Ведучі концерту відступили й підбадьорливо поглянули на пару. Зал озвався оплесками.

Ярина завмерла між лаштунками та сценою — її спинив страх першого руху. Просто крутнути колесо... І вже не буде шляху назад. Оберт колеса — і ти перед сотнями очей, які спостерігатимуть за кожним твоїм рухом. Нічого не втаїти. Нічого не виправити. Нічого не змінити.

— Ходімо... пора, — підштовхнув її тихий голос Артема.

Ярина глянула на нього (...). Він зрозумів, що страху ще не позбулася. Але його усмішка... Удихнувши на повні груди, дівчина вклала в його долоню свої холодні пальці й аж тоді видихнула.

Що допомогло дівчинці подолати страх?

Чому потрібно уникати назв інвалід та інвалідка?

Оберт колеса!.. Промені софітів безжально сліпили очі. Попереду, наче величезна міфічна істота, дихав зал. Оплески стихли, як тільки пара з'явилася на сцені, тому разом зі світлом на юних танцівників упала ще й тиша.

Ярина спробувала побачити в залі рідні обличчя, але вмить зрозуміла: не вдасться...

Танцівники вийшли на початкову точку на середині сцени. З моніторів полилася музика. Музика їхнього вальсу. Треба рухатися — так, як учила пані Ядвіга. Але дівчина враз відчула, що нічого не пам'ятає.

Працюймо з підручником

— Дорогий Артеме, не гнівайся, після другої операції було трішки важче, ніж після першої. Я не писала, щоб тебе не тривожити. Тітка вже повернулася. Так от, сьогодні мені дозволили постояти цілу хвилину. Було важко й навіть боляче, але це так дивовижно — стояти!!!

У вас там уже, певно, теж випав сніг. Я з вікна бачу засніжені Альпи. Незабаром Різдво, і я задумала бажання, бо тут кажуть, що воно може справдитися в різдвяну ніч.

Веселих тобі свят!

Твоя Ярина

— Дорога Яринко, це така приємна звістка, що я зразу ж подзвонив Сашку, а він скаже Санькові. Можливо, наступного літа ми також зустрінемося у Вербках — і тоді все буде інакше... бачитимемося щодня.

Ні, снігу в нас немає, випав був, але швидко й розтанув.

Бажаю, щоб твоє різдвяне бажання здійснилося.

І тобі веселих свят!

Твій Артем

*Про що свідчить листування
Артема та Ярини?*

*Яке значення мають
Артемові листи для дівчини в
лікарні на чужині?*

Художні особливості повісті «Метелики в крижаних панцирах»

Тема: зображення життя на інвалідній колясці дівчинки-підлітка; пошук та реалізація людини з «особливими» потребами

Ідея: навчити людей цінувати те, що мають; перемогти внутрішні комплекси та навчити інших цьому мистецтву

Основна думка: «Які щасливі люди, коли вони рухаються!»

Жанр: психологічна повість

Композиція:

повість складається зі вступу, 16-ти основних розділів, епілогу

Композиція і сюжет твору

Експозиція. Ярини та її опікунів, дядька Павла та тітку Наталю Градових, грабують троє хлопців. Одного з них дівчина побачила і повинна впізнати у кабінеті дільничного поліцейського.

Зав'язка. Ярина сказала дільничному, що не впізнає хлопця, хоч то був саме він. Хлопець, якого звали Артем, вдячний дівчині. Він прагне спілкуватися з Яриною, яка рухалася з допомогою крісла колісного. Артем пояснив їй, чому пішов на такий вчинок, між ними зав'язалася дружба.

Розвиток дії. У родини Градових проблеми зі старшим сином, який зневажав Ярини і вважав хрестом для своїх батьків. Дівчина спілкується з Сашком, Саньком і Артемом, які виявляються не такими й поганими хлопцями. Артем подобається Ярині, інша дівчина – Карина, хоче привернути його увагу. Матері Артема не подобається дружба сина з Яриною, вона відправляє хлопця за кордон, таємно відвідує Градових і наполягає обмежити спілкування Ярини з Артемом. Артем повертається з Польщі зі своїм тренером – пані Ядвігою. Жінка вирішує допомогти дівчині, вчить її танцювати на візку, партнером Ярини стає Артем. В Ярини є шанс ходити, але потрібна значна сума, тож пані Ядвіга вирішує влаштувати благодійний концерт. Мама забороняє Артему йти на концерт, але він не слухає її.

Кульмінація. Відбувається благодійний концерт, Артем з Яриною чудово виступили.

Розв'язка. Вдалося зібрати потрібну суму, і дівчина опинилася за кордоном. Їй провели дві операції, і Ярина вже може трохи стояти, попереду реабілітація і нове життя.

Проблематика твору

**Боротьба з
внутрішніми
комплексами**

**Соціальна
нерівність**

**Перше
кохання**

**Пошук себе
серед інших**

**Батьки та
діти**

Продемонструйте на прикладах тексту повісті порушені проблеми. Чи існують такі проблеми в реальному житті?

Перекажи детально один з епізодів твору, який тобі найбільше сподобався.

Дослідіть лексичне значення слів «жалість», «жалісливість», «співчуття», «толерантність». Що в них спільного? А що — відмінне?

Над чим тебе спонукала замислитися повість «Метелики в крижаних панцирах»? Чим вона тебе вразила?

Яким має бути ставлення до людей з особливими потребами?

***Напиши есе на тему
«Не такі, як усі:
толерантне ставлення до
всіх членів суспільства».***

